Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 29ης Ιουλίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Κρατικές ενισχύσεις – Ενισχύσεις για την απασχόληση – Απαλλαγή από εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως που συνδέονται με συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας – Απόφαση 2000/128/ΕΚ – Καθεστώτα ενισχύσεως σχετικά με μέτρα υπέρ της απασχολήσεως, τα οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία – Ενισχύσεις εν μέρει ασύμβατες προς την εσωτερική αγορά – Δυνατότητα εφαρμογής της αποφάσεως 2000/128/ΕΚ σε επιχείρηση που παρέχει κατ' αποκλειστικότητα υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών που της έχουν ανατεθεί απευθείας από έναν δήμο – Άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Έννοια της "στρεβλώσεως του ανταγωνισμού" – Έννοια του "επηρεασμού του εμπορίου" μεταξύ κρατών μελών»

Στην υπόθεση C-659/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ιταλία) με απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Νοεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

κατά

Azienda Napoletana Mobilità SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz και P. G. Xuereb, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: R. Schiano, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Απριλίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– το Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), εκπροσωπούμενο από τους A. Sgroi, L. Maritato και την C. D'Aloisio, avvocati,

– η Azienda Napoletana Mobilità SpA, εκπροσωπούμενη από τον M. Malena και την S. Miccoli, avvocati,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις D. Recchia και F. Tomat,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Ιουνίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και της αποφάσεως 2000/128/ΕΚ της Επιτροπής, της 11ης Μαΐου 1999, σχετικά με τα καθεστώτα ενίσχυσης τα οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία σχετικά με μέτρα υπέρ της απασχόλησης (ΕΕ 2000, L 42, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) και της Azienda Napoletana Mobilità SpA (στο εξής: ANM) σχετικά με την υποχρέωση, με την οποία ενδεχομένως βαρύνεται η ANM, να καταβάλει στο INPS εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως που συνδέονται με συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας που συνήψε η ANM μεταξύ των ετών 1997 και 2001.

Το νομικό πλαίσιο

Η απόφαση 2000/128

3 Στις αιτιολογικές σκέψεις 62 έως 67 της αποφάσεως 2000/128 εκτίθενται, όσον αφορά την ιταλική ρύθμιση σχετικά με τις συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας, τα εξής:

«(62) Οι συμβάσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας, όπως διέπονταν από τον [legge n. 863 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 30 ottobre 1984, n. 726, recante misure urgenti a sostegno e ad incremento dei livelli occupazionali (νόμο αριθ. 863 περί τροποποιήσεως και μετατροπής σε νόμο της πράξεως νομοθετικού περιεχομένου αριθ. 726, της 30ής Οκτωβρίου 1984, σχετικά με επείγοντα μέτρα για τη στήριξη και την αύξηση των επιπέδων απασχολήσεως), της 19ης Δεκεμβρίου 1984 (GURI αριθ. 351, της 22ας Δεκεμβρίου 1984, σ. 10691)], δεν αποτελούσαν ενίσχυση δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 1, της συνθήκης [ΕΚ], αλλά γενικό μέτρο. Ειδικότερα, τα προβλεπόμενα οφέλη εφαρμόζονταν κατά τρόπο ενιαίο, αυτόματο, χωρίς διακρίσεις και βάσει αντικειμενικών κριτηρίων σε όλες τις επιχειρήσεις.

(63) Οι τροποποιήσεις που επέφερε στο καθεστώς αυτό το 1990 ο [legge n. 407 – Disposizioni diverse per l'attuazione della manovra di finanza pubblica 1991-1993 (νόμος αριθ. 407, σχετικά με διάφορες διατάξεις για την εφαρμογή της πολιτικής για τα δημόσια οικονομικά 1991-1993), της 29ης Δεκεμβρίου 1990 (GURI αριθ. 303, της 31ης Δεκεμβρίου 1990, σ. 3)] άλλαξαν τον χαρακτήρα των μέτρων. Οι νέες διατάξεις εισήγαγαν διαφοροποιήσεις των χορηγούμενων μειώσεων, ανάλογα με τον τόπο εγκατάστασης της αποδέκτριας επιχείρησης και τον τομέα στον οποίο ανήκει η τελευταία. Ως εκ τούτου, ορισμένες επιχειρήσεις λαμβάνουν μεγαλύτερες μειώσεις από αυτές που χορηγούνται σε άλλες ανταγωνιστικές επιχειρήσεις.

(64) Οι επιλεκτικές μειώσεις που ευνοούν ορισμένες επιχειρήσεις σε σχέση με άλλες στο ίδιο κράτος μέλος, ανεξαρτήτως εάν η επιλεκτικότητα αυτή εφαρμόζεται σε ατομικό, περιφερειακό ή τομεακό επίπεδο, αποτελούν, σε ό,τι αφορά το υπερβάλλον τμήμα της ενίσχυσης, κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, της συνθήκης [ΕΚ], που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και μπορούν να επηρεάσουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών.

Πράγματι, το εν λόγω υπερβάλλον τμήμα ωφελεί τις επιχειρήσεις που λειτουργούν σε ορισμένες περιοχές της ιταλικής επικράτειας. Ευνοεί τις εν λόγω επιχειρήσεις κατά το μέτρο που δεν χορηγείται στις επιχειρήσεις εκτός των περιοχών αυτών.

(65) Η εν λόγω ενίσχυση στρεβλώνει τον ανταγωνισμό, δεδομένου ότι ενισχύει την οικονομική θέση και τις δυνατότητες δράσης των αποδεκτριών επιχειρήσεων σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους που δεν λαμβάνουν την ενίσχυση. Κατά το μέτρο που το ίδιο ισχύει και στο πλαίσιο των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, οι τελευταίες επηρεάζονται επίσης από την ενίσχυση.

(66) Ειδικότερα, οι εν λόγω ενισχύσεις στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών, κατά το μέτρο που οι αποδέκτριες επιχειρήσεις εξάγουν ένα μέρος της παραγωγής τους σε άλλα κράτη μέλη. Ομοίως, κατά το μέτρο που οι εν λόγω επιχειρήσεις δεν πραγματοποιούν εξαγωγές, η εθνική παραγωγή ευνοείται διότι περιορίζονται οι δυνατότητες των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους στην ιταλική αγορά.

(67) Για τους ανωτέρω λόγους, τα υπό εξέταση μέτρα καταρχήν απαγορεύονται από το άρθρο 87, παράγραφος 1, της συνθήκης [ΕΚ] και από το άρθρο 62, παράγραφος 1, της συμφωνίας [για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ)] και μπορούν να θεωρηθούν συμβιβάσιμα με την κοινή αγορά, μόνον εφόσον μπορούν να επωφεληθούν από την εφαρμογή μιας εκ των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στις εν λόγω συνθήκες.»

4 Όσον αφορά την ιταλική ρύθμιση σχετικά με τη μετατροπή συμβάσεων επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, οι αιτιολογικές σκέψεις 97 και 98 της εν λόγω αποφάσεως έχουν ως εξής:

«(97) Δεδομένου ότι πρόκειται για παράταση κατά ένα έτος των ίδιων ενισχύσεων που προβλέπονται για τις συμβάσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας και ότι οι ενισχύσεις αυτές έχουν ακόμη πιο επιλεκτικό χαρακτήρα, καθότι περιορίζονται μόνο στις περιοχές του στόχου 1, η αξιολόγηση του χαρακτήρα ενίσχυσης που αναπτύσσεται στο σημείο V.1.α) ισχύει κατά μείζονα λόγο για τις εν λόγω παρεμβάσεις.

(98) Συνεπώς, από τα προηγούμενα στοιχεία προκύπτει ότι τα εν λόγω μέτρα μπορούν να επηρεάσουν τις συναλλαγές στην Κοινότητα. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων ενίσχυσης που περιέχουν τα μέτρα αυτά, πρέπει να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω παρεμβάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 62, παράγραφος 1, της συμφωνίας ΕΟΧ, εφόσον αποτελούν ενισχύσεις που νοθεύουν τον ανταγωνισμό σε βαθμό που μπορεί να επηρεάσει τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και μπορούν να θεωρηθούν συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά μόνον εφόσον μπορούν να τύχουν της εφαρμογής μιας από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στις εν λόγω συνθήκες.»

5 Το άρθρο 1 της εν λόγω αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«1. Οι ενισχύσεις που έθεσε παρανόμως σε εφαρμογή η Ιταλία από τον Νοέμβριο του 1995 για την πρόσληψη μέσω των συμβάσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας που προβλέπονται [στον νόμο αριθ. 863, της 19ης Δεκεμβρίου 1984, στον νόμο αριθ. 407, της 29ης Δεκεμβρίου 1990, στον legge n. 169 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 29 marzo 1991, n. 108, recante

disposizioni urgenti in materia di sostegno dell'occupazione (νόμο αριθ. 169, περί τροποποιήσεως και μετατροπής σε νόμο της πράξεως νομοθετικού περιεχομένου αριθ. 108, της 29ης Μαρτίου 1991, σχετικά με επείγουσες διατάξεις για τη στήριξη της απασχολήσεως), της 1ης Ιουνίου 1991 (GURI αριθ. 129, της 4ης Ιουνίου 1991, σ. 4) και στον legge n. 451 – Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 16 maggio 1994, n. 299, recante disposizioni urgenti in materia di occupazione e di fiscalizzazione degli oneri sociali (νόμο αριθ. 451, περί τροποποιήσεως και μετατροπής σε νόμο της πράξεως νομοθετικού περιεχομένου αριθ. 299, της 16ης Μαΐου 1994, σχετικά με επείγουσες διατάξεις για την απασχόληση και τη φορολόγηση των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως), της 19ης Ιουλίου 1994 (GURI αριθ. 167, της 19ης Ιουλίου 1994, σ. 3)], είναι συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά και τη συμφωνία ΕΟΧ, εφόσον αφορούν:

– τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας από την αποδέκτρια επιχείρηση υπέρ των εργαζομένων που δεν έχουν αποκτήσει ακόμη εργασία ή έχουν χάσει την προηγούμενη εργασία τους, σύμφωνα με [τις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά] τις ενισχύσεις στην απασχόληση [(ΕΕ 1995, C 334, σ. 4)],

– την πρόσληψη εργαζομένων που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας. Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης, ως εργαζόμενοι που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας νοούνται οι νέοι κάτω των 25 ετών, οι κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου μακρού κύκλου σπουδών (laurea) ηλικίας μέχρι και 29 ετών και οι μακροχρόνια άνεργοι, δηλαδή όσοι είναι άνεργοι επί ένα έτος τουλάχιστον.

2. Οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν μέσω συμβάσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας και δεν πληρούν τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.»

6 Κατά το άρθρο 2 της ίδιας αποφάσεως:

«1. Οι ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλία δυνάμει του άρθρου 15 του [legge n. 196 – Norme in materia di promozione dell'occupazione (νόμου αριθ. 196 σχετικά με μέτρα υπέρ της απασχολήσεως), της 24ης Ιουνίου 1997 (Τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 154, της 4ης Ιουλίου 1997)] για τη μετατροπή των συμβάσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου είναι συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά και τη συμφωνία ΕΟΧ εφόσον τηρούν την προϋπόθεση της καθαρής δημιουργίας θέσεων εργασίας, όπως ορίζεται [στις κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά] τις ενισχύσεις στην απασχόληση.

Ο αριθμός των εργαζομένων της επιχείρησης υπολογίζεται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις εργασίας που προκύπτουν από τη μετατροπή και οι θέσεις εργασίας που έχουν δημιουργηθεί μέσω συμβάσεων ορισμένου χρόνου ή συμβάσεων που δεν εγγυώνται μια σχετική σταθερότητα της θέσης εργασίας.

2. Οι ενισχύσεις για τη μετατροπή των συμβάσεων επαγγελματικής εκπαίδευσης και εργασίας σε συμβάσεις αορίστου χρόνου που δεν τηρούν την προαναφερόμενη προϋπόθεση είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.»

7 Το άρθρο 3 της αποφάσεως 2000/128 προβλέπει τα εξής:

«Η Ιταλία λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για να ανακτηθούν από τους αποδέκτες οι ενισχύσεις που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των άρθρων 1 και 2 και οι οποίες τους χορηγήθηκαν παράνομα.

Η ανάκτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας. Επί των ανακτωμένων ποσών οφείλονται τόκοι από τον χρόνο κατά τον οποίο τέθηκαν στη διάθεση των δικαιούχων μέχρι την πραγματική τους ανάκτηση. Οι τόκοι αυτοί υπολογίζονται με βάση το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδύναμου επιχορήγησης στο πλαίσιο των περιφερειακών ενισχύσεων.»

Το ιταλικό δίκαιο

8 Η Ιταλική Δημοκρατία, με τον νόμο αριθ. 863, της 19ης Δεκεμβρίου 1984, προέβλεψε τη «σύμβαση επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας». Επρόκειτο, αρχικώς, για σύμβαση ορισμένου χρόνου, συνοδευόμενη από περίοδο επαγγελματικής εκπαιδεύσεως, που είχε προβλεφθεί για την πρόσληψη ανέργων ηλικίας μέχρι 29 ετών. Οι πραγματοποιούμενες μέσω αυτού του είδους συμβάσεως προσλήψεις ετύγχαναν, για περίοδο δύο ετών, απαλλαγής από εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως τις οποίες θα όφειλε να καταβάλει ο εργοδότης. Η εν λόγω απαλλαγή ίσχυε για όλη την εθνική επικράτεια κατά τρόπο ενιαίο, αυτόματο και χωρίς διακρίσεις.

9 Οι κανόνες που είχαν εφαρμογή στις συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας τροποποιήθηκαν διαδοχικώς με τον νόμο 407, της 29ης Δεκεμβρίου 1990 (στο εξής: νόμος 407/1990), ο οποίος εισήγαγε την κλιμάκωση των απαλλαγών από εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως ανάλογα με την περιφέρεια, με τον νόμο 169, της 1ης Ιουνίου 1991, ο οποίος αύξησε στα 32 έτη το ανώτατο όριο ηλικίας των εργαζομένων που μπορούσαν να προσληφθούν μέσω αυτού του είδους συμβάσεως, και με τον νόμο 451, της 19ης Ιουλίου 1994 (στο εξής: νόμος 451/1994), ο οποίος εισήγαγε τη σύμβαση επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας ενός μόνον έτους και ο οποίος καθόρισε τον ελάχιστο αριθμό ωρών που έπρεπε να περιλαμβάνει η παρεχόμενη επαγγελματική εκπαίδευση.

10 Οι εν λόγω τροποποιητικοί νόμοι κατέστησαν δυνατή την πρόσληψη, με συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας, νέων ηλικίας από 16 έως 32 ετών, του εν λόγω ορίου ηλικίας δυναμένου να αυξηθεί κατά με τη διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων περιφερειακών αρχών, και προέβλεψαν την πλήρη απαλλαγή από εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως, ιδίως, για περίοδο επαγγελματικής εκπαιδεύσεως δύο ετών, υπέρ των επιχειρήσεων που ασκούσαν δραστηριότητα σε περιοχές στις οποίες το ποσοστό ανεργίας ήταν υψηλότερο από τον ιταλικό εθνικό μέσο όρο, της περιόδου αυτής δυναμένης να παραταθεί κατά ένα έτος σε περίπτωση μετατροπής τέτοιων συμβάσεων σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

11 Η ANM συστάθηκε το 1995, κατόπιν της μετατροπής μιας εταιρίας που είχε ιδρυθεί υπό τη μορφή κοινοπραξίας δημοσίου δικαίου, για την ενιαία και ολοκληρωμένη διαχείριση των υπηρεσιών τοπικών δημόσιων μεταφορών του Δήμου της Νάπολης (Ιταλία). Μετατράπηκε το 2001 σε ανώνυμη εταιρία, με μοναδικό μέτοχο τον ως άνω δήμο, και έχει ως αντικείμενο τη διαχείριση των υπηρεσιών δημόσιων μεταφορών προσώπων και εμπορευμάτων που πραγματοποιούνται με κάθε μέσο στο έδαφος του εν λόγω δήμου.

12 Στο πλαίσιο της εν λόγω δραστηριότητας, η ANM προσέλαβε, μεταξύ των μηνών Νοεμβρίου 1995 και Μαΐου 2001, ορισμένα πρόσωπα προκειμένου να τους παράσχει επαγγελματική εκπαίδευση και να τα ενσωματώσει εν συνεχεία στην επιχείρηση. Οι εν λόγω προσλήψεις πραγματοποιήθηκαν μέσω συμβάσεων επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας, κατά την έννοια του νόμου 863, της 19ης Δεκεμβρίου 1984, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 407/1990, 169 της 1ης Ιουνίου 1991 και 451/1994. Η μετατροπή των εν λόγω συμβάσεων σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τον νόμο 451/1994. Η ANM έτυχε, όσον αφορά τις εν λόγω

συμβάσεις επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας καθώς και όσον αφορά την επακόλουθη μετατροπή τους, απαλλαγών από τις εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως προβλεπομένων από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλική ρύθμιση.

13 Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κήρυξε την εν λόγω ρύθμιση εν μέρει ασύμβατη προς την απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το INPS, ως αρμόδια για την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/128 εθνική αρχή, απηύθυνε στην ANM δύο χρεωστικά σημειώματα, τα ποσά των οποίων ανέρχονται, αντιστοίχως, σε 7 429 436,76 ευρώ για τις προσλήψεις που πραγματοποιήθηκαν μέσω συμβάσεων επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας κατά τα έτη 1997 έως 2001 και σε 2 266 014,05 ευρώ για τις μετατροπές των εν λόγω συμβάσεων σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου που κάλυπταν τα έτη 1999 έως 2001.

14 Η ANM ζήτησε από το Tribunale di Napoli (πρωτοδικείο Νάπολης, Ιταλία) να αναγνωρίσει ότι δεν υπέχει υποχρέωση καταβολής των ως άνω ποσών. Το εν λόγω δικαστήριο έκανε δεκτές τις αγωγές της ANM, με το σκεπτικό ότι η απόφαση 2000/128 δεν ανέπτυσσε άμεσο αποτέλεσμα εντός της ιταλικής έννομης τάξεως, καθόσον δεν επέβαλλε στην Ιταλική Δημοκρατία αρκούντως σαφή και απαλλαγμένη αιρέσεων υποχρέωση.

15 Το INPS άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως του Tribunale di Napoli (πρωτοδικείου Νάπολης) ενώπιον του Corte d'appello di Napoli (εφετείου Νάπολης, Ιταλία), το οποίο επικύρωσε την εν λόγω απόφαση, μεταρρυθμίζοντας ταυτοχρόνως την αιτιολογία της. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, η απόφαση 2000/128 αποτελεί, βεβαίως, μέρος της ιταλικής έννομης τάξεως, αλλά δεν έχει εφαρμογή επί της ANM. Κατά την κρίση του εν λόγω δικαστηρίου, το οικονομικό πλεονέκτημα στο οποίο αντιστοιχούσαν οι απαλλαγές από εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως δεν είναι ικανό να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών ούτε να θίξει τον ανταγωνισμό, καθόσον οι εν λόγω απαλλαγές αφορούσαν τις δραστηριότητες τοπικών δημόσιων μεταφορών που ασκούνταν σε καθεστώς μη ανταγωνισμού, κατόπιν της απευθείας αναθέσεώς τους στην ANM.

16 Το INPS άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Corte suprema di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ιταλία), υποστηρίζοντας ότι η απόφαση του Corte d'appello di Napoli (εφετείου Νάπολης) πάσχει λόγω πλάνης ως προς την ερμηνεία του άρθρου 107 ΣΛΕΕ και της αποφάσεως 2000/128, καθόσον η τελευταία είναι πλήρως εφαρμοστέα επί της ANM.

17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Corte suprema di cassazione (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει η απόφαση [2000/128] εφαρμογή επίσης στους εργοδότες που ασκούν δραστηριότητα τοπικής δημόσιας μεταφοράς –ουσιαστικώς σε καθεστώς μη ανταγωνισμού, λόγω του αποκλειστικού χαρακτήρα της παρεχόμενης υπηρεσίας– οι οποίοι έτυχαν μειώσεων των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών κατόπιν της συνάψεως συμβάσεων επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και εργασίας, από την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του νόμου [407/1990], όσον αφορά εν προκειμένω την περίοδο από το 1997 μέχρι τον Μάιο του 2001;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν η απόφαση 2000/128 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε επιχείρηση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία παρέσχε, βάσει απευθείας αναθέσεως από έναν δήμο και κατ' αποκλειστικότητα, υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών και έτυχε μειώσεων των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει εθνικής ρυθμίσεως την οποία η εν λόγω απόφαση κήρυξε εν μέρει ασύμβατη προς την απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

19 Ειδικότερα, το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται ως προς το εάν η εν λόγω απόφαση τυγχάνει εφαρμογής στον τομέα των τοπικών δημόσιων μεταφορών και εάν, υπό συνθήκες όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, πληρούνται οι προϋποθέσεις επηρεασμού του ανταγωνισμού και του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου που προβλέπονται στην εν λόγω διάταξη.

20 Κατά πάγια νομολογία, για τον χαρακτηρισμό ενός μέτρου ως «κρατικής ενισχύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαιτείται να πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις. Πρώτον, πρέπει να πρόκειται για κρατική παρέμβαση ή παρέμβαση μέσω κρατικών πόρων. Δεύτερον, η παρέμβαση αυτή πρέπει να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Τρίτον, πρέπει να χορηγεί ένα επιλεκτικό πλεονέκτημα στον δικαιούχο της. Τέταρτον, πρέπει να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, Επιτροπή κατά FIH Holding και FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

21 Εν προκειμένω, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι η Επιτροπή διαπίστωσε, στις αιτιολογικές σκέψεις 63, 64 και 97 της αποφάσεως 2000/128, ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλική ρύθμιση πληροί την πρώτη και την τρίτη προϋπόθεση που διαλαμβάνονται στην προηγούμενη σκέψη.

22 Εν συνεχεία, στις αιτιολογικές σκέψεις 65 και 97 της εν λόγω αποφάσεως, το ως άνω θεσμικό όργανο εκτίμησε ότι η δεύτερη και η τέταρτη προϋπόθεση πληρούνται επίσης, όσον αφορά τη δεύτερη, για τον λόγο ότι η ενίσχυση επιρρωννύει την οικονομική θέση και τις δυνατότητες δράσης των αποδεκτριών επιχειρήσεων και, όσον αφορά την τέταρτη, «κατά το μέτρο που» το ίδιο ισχύει και στο πλαίσιο των συναλλαγών εντός της εσωτερικής αγοράς.

23 Στις αιτιολογικές σκέψεις 66 και 97 της εν λόγω αποφάσεως, διευκρινίζεται ότι, «ειδικότερα», ο ανταγωνισμός στρεβλώνεται και οι συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών επηρεάζονται «κατά το μέτρο που» οι αποδέκτριες επιχειρήσεις εξάγουν ένα μέρος της παραγωγής τους σε άλλα κράτη μέλη ή, όταν οι εν λόγω επιχειρήσεις δεν πραγματοποιούν εξαγωγές, η εθνική παραγωγή ευνοείται διότι περιορίζονται οι δυνατότητες των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους στην ιταλική αγορά.

24 Αφενός, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η ANM, από το γράμμα της αιτιολογικής σκέψεως 66 της αποφάσεως 2000/128 δεν μπορεί να συναχθεί ότι η Επιτροπή περιόρισε το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω αποφάσεως ώστε αυτό να καταλαμβάνει μόνον τους τομείς που συνδέονται άμεσα με το εμπόριο προϊόντων ή υπηρεσιών εντός της εσωτερικής αγοράς, αποκλειομένων των τομέων των τοπικών υπηρεσιών, όπως είναι ο τομέας των τοπικών δημόσιων μεταφορών.

25 Πράγματι, όπως το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει, η Επιτροπή εξήγησε στην αιτιολογική σκέψη 65 της εν λόγω αποφάσεως, με γενικούς όρους, ότι οι επιλεκτικές μειώσεις εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως που προβλέπονται από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλική ρύθμιση στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και ότι, κατά το μέτρο που το ίδιο ισχύει και στο πλαίσιο του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών, το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση, η δε αιτιολογική σκέψη 66 της εν λόγω αποφάσεως αποσαφηνίζει απλώς την εν λόγω εκτίμηση χρησιμοποιώντας το παράδειγμα του παραγωγικού τομέα (απόφαση της 7ης Μαρτίου 2002, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-310/99, EU:C:2002:143, σκέψη 88).

26 Αφετέρου, από τις αιτιολογικές σκέψεις 65, 66 και 97 της αποφάσεως 2000/128 προκύπτει ότι η δεύτερη και η τέταρτη προϋπόθεση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ πληρούνται μόνον κατά το μέτρο που οι επιχειρήσεις που είναι δικαιούχοι των μειώσεων των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως εκτίθενται στον ανταγωνισμό σε μια, έστω και εν μέρει, απελευθερωμένη αγορά.

27 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο καθεστώτος ενισχύσεων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, η Επιτροπή μπορεί να περιοριστεί στη μελέτη των χαρακτηριστικών του επίμαχου καθεστώτος, προκειμένου να εκτιμήσει, στην αιτιολογία της αποφάσεως, αν, λόγω των λεπτομερειών που το καθεστώς αυτό προβλέπει, εξασφαλίζει όφελος στους δικαιούχους σε σχέση με

τους ανταγωνιστές τους και μπορεί να ευνοήσει επιχειρήσεις που μετέχουν στο μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο. Επομένως, η Επιτροπή, στο πλαίσιο αποφάσεως που αφορά τέτοιο καθεστώς δεν υποχρεούται να προβεί σε ανάλυση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε σε κάθε κατ' ιδίαν περίπτωση βάσει του καθεστώτος αυτού. Μόνο στο στάδιο της αναζητήσεως των ενισχύσεων είναι αναγκαίο να ελέγχεται η κατ' ιδίαν κατάσταση κάθε συγκεκριμένης επιχειρήσεως (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2011, Comitato «Venezia vuole vivere» κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-71/09 P, C-73/09 P και C-76/09 P, EU:C:2011:368, σκέψη 63 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

28 Κατά συνέπεια, οι εθνικές αρχές του οικείου κράτους μέλους, πριν ανακτήσουν κάποια παροχή, οφείλουν να ελέγξουν σε κάθε κατ' ιδίαν περίπτωση, αν το παρασχεθέν πλεονέκτημα μπορούσε, χρησιμοποιούμενο από τον δικαιούχο, να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2011, Comitato «Venezia vuole vivere» κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-71/09 P, C-73/09 P και C-76/09 P, EU:C:2011:368, σκέψεις 64 και 115).

29 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, για να χαρακτηρισθεί εθνικό μέτρο ως «κρατική ενίσχυση» δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η επίμαχη ενίσχυση επηρέασε πράγματι το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ότι νοθεύθηκε όντως ο ανταγωνισμός, αλλά πρέπει απλώς να εξετασθεί αν η ενίσχυση αυτή δύναται να επηρεάσει το εμπόριο αυτό ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Ειδικότερα, όταν η ενίσχυση που χορηγείται από κράτος μέλος ενισχύει τη θέση ορισμένων επιχειρήσεων έναντι άλλων επιχειρήσεων που ασκούν ανταγωνιστική δραστηριότητα στο μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση. Στο πλαίσιο αυτό, δεν απαιτείται πάντως οι επιχειρήσεις που ωφελήθηκαν να μετέχουν οι ίδιες στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, όταν κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχειρήσεις, η εσωτερική δραστηριότητα μπορεί εξ αυτού του λόγου να διατηρηθεί στο ίδιο επίπεδο ή να αυξηθεί, με συνέπεια να μειώνονται οι δυνατότητες των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων να εισχωρήσουν στην αγορά του συγκεκριμένου κράτους μέλους (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 79 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Επομένως, η προϋπόθεση ότι η ενίσχυση πρέπει να είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δεν εξαρτάται από το αν οι υπηρεσίες μεταφοράς παρέχονται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο (αποφάσεις της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψη 82, και της 14ης Ιανουαρίου 2015, Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, σκέψη 69).

32 Όσον αφορά την προϋπόθεση της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού, υπογραμμίζεται ότι οι ενισχύσεις που αποσκοπούν στο να απαλλάξουν μια επιχείρηση από έξοδα που θα έπρεπε κανονικά να επωμιστεί η ίδια, στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεώς της ή των συνήθων δραστηριοτήτων της, νοθεύουν κατά κανόνα τις συνθήκες του ανταγωνισμού (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 80 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

33 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι οι εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως ως προς τις οποίες η ANM έτυχε των επιδίκων στην υπόθεση της κύριας δίκης μειώσεων αποτελούν έξοδα που θα έπρεπε κανονικά να επωμιστεί η ίδια, στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεώς της ή των συνήθων δραστηριοτήτων της.

34 Αντιθέτως, τόσο ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου, η ANM υποστηρίζει ότι, κατά την περίοδο από το έτος 1997 έως το έτος 2001, ουδόλως ήταν εκτεθειμένη σε ανταγωνισμό όσον αφορά τις επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών και ότι, κατά την ίδια περίοδο, η ιταλική αγορά τοπικών δημόσιων μεταφορών δεν είχε απελευθερωθεί, έστω και εν μέρει.

35 Ωστόσο, σε αντίθεση προς την ANM, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι, κατά την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίοδο, η ιταλική αγορά τοπικών δημόσιων μεταφορών ήταν ανοικτή στον ανταγωνισμό. Επιπλέον, κατά την εν λόγω κυβέρνηση, καμία απαγόρευση προσφοράς τέτοιων υπηρεσιών στην Ιταλία δεν είχε εφαρμογή στους επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών και υπάρχουν παραδείγματα παροχής τέτοιων υπηρεσιών από τέτοιους επιχειρηματίες.

36 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι πολλά κράτη μέλη άρχισαν, από το 1995, να ανοίγουν ορισμένες αγορές μεταφορών στον ανταγωνισμό επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη, και επομένως πολλές επιχειρήσεις προσέφεραν ήδη, κατά την εν λόγω περίοδο, υπηρεσίες αστικών, προαστιακών ή περιφερειακών μεταφορών εντός κρατών μελών διαφορετικών από το κράτος της προελεύσεώς τους (πρβλ. απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψη 79).

37 Όσον αφορά το ζήτημα αν η ANM ήταν ή όχι, κατά την ως άνω περίοδο, εκτεθειμένη σε ανταγωνισμό ως προς τις επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει, βεβαίως, ότι οι εν λόγω υπηρεσίες ανατέθηκαν αποκλειστικώς και απευθείας στην ANM, χωρίς να έχει διοργανωθεί προηγουμένως διαδικασία συνάψεως δημόσιας συμβάσεως.

38 Ωστόσο, κανένα στοιχείο της ως άνω δικογραφίας δεν καταδεικνύει ότι ο Δήμος της Νάπολης είχε υποχρέωση, απορρέουσα από νομοθετικά ή κανονιστικά μέτρα, να αναθέσει τις εν λόγω υπηρεσίες κατ' αποκλειστικότητα στην ως άνω επιχείρηση, και επομένως συνάγεται ότι ο εν λόγω δήμος θα μπορούσε επίσης κάλλιστα να αναθέσει τις εν λόγω υπηρεσίες σε άλλον πάροχο, ιδίως μέσω της διοργανώσεως διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως στην οποία θα μπορούσαν, ως εκ τούτου, να μετάσχουν, όπως υποστήριξε η Ιταλική Κυβέρνηση ενώπιον του Δικαστηρίου, επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών.

39 Συναφώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 33 έως 35 και 38 των προτάσεών του, ελλείψει τέτοιας υποχρεώσεως βάσει νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ήταν δυνατή η ύπαρξη ανταγωνισμού όσον αφορά τις επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσίες, και επομένως δεν μπορεί να αποκλεισθεί ούτε ότι η μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, της οποίας έτυχε η ANM, προσέδωσε στην εν λόγω επιχείρηση ένα πλεονέκτημα σε σχέση με τους δυνητικούς ανταγωνιστές της, έστω και αν αυτοί προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, ούτε ότι, συνεπώς, ο ανταγωνισμός όσον αφορά την εν λόγω αγορά νοθεύθηκε και το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών επηρεάσθηκε από τις εν λόγω μειώσεις.

40 Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο που έχει άμεση γνώση της διαφοράς της κύριας δίκης, να προβεί στις αναγκαίες εξακριβώσεις προκειμένου να καθοριστεί αν, κατά την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης περίοδο, η ιταλική αγορά τοπικών δημόσιων μεταφορών ήταν ανοικτή στον ανταγωνισμό και παρείχε, επομένως, τη δυνατότητα στους επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους προκειμένου να διασφαλισθεί η παροχή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσιών ή αν ο Δήμος Νάπολης υπείχε υποχρέωση βάσει νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων να αναθέσει τις εν λόγω υπηρεσίες αποκλειστικώς στην ANM.

41 Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων που εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 40 και 41 των προτάσεών του, που αφορούν το καταστατικό της ANM και το περιεχόμενο της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, εναπόκειται επίσης στο αιτούν δικαστήριο να προβεί, εφόσον χρειάζεται, στις αναγκαίες εξακριβώσεις προκειμένου να καθοριστεί αν η ANM άσκησε, κατά την περίοδο από το έτος 1997 έως το έτος 2001, δραστηριότητες σε άλλες αγορές προϊόντων ή υπηρεσιών ή, ακόμη, σε άλλες γεωγραφικές αγορές που είναι ανοικτές σε αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

42 Πράγματι, εάν αποδειχθεί ότι η ANM άσκησε, κατά την εν λόγω περίοδο, δραστηριότητες σε τέτοιου είδους άλλες αγορές, δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι οι μειώσεις των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, των οποίων έτυχε η εν λόγω επιχείρηση βάσει της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ιταλικής ρυθμίσεως, νόθευσαν τον ανταγωνισμό και επηρέασαν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών στις εν λόγω άλλες αγορές, εκτός αν οι εν λόγω δραστηριότητες δεν έτυχαν των εν λόγω μειώσεων και οποιοσδήποτε κίνδυνος σταυροειδών επιδοτήσεων αποκλείσθηκε, μέσω της αποδείξεως του ότι η προσήκουσα τήρηση χωριστών λογιστικών βιβλίων διασφάλισε ότι οι εν λόγω μειώσεις δεν έχουν ωφελήσει τις εν λόγω δραστηριότητες (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 51, και της 23ης Ιανουαρίου 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, σκέψη 42).

43 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση 2000/128 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε επιχείρηση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία παρέσχε, βάσει απευθείας αναθέσεως από έναν δήμο και κατ' αποκλειστικότητα, υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών και έτυχε μειώσεων των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει εθνικής ρυθμίσεως την οποία η εν λόγω απόφαση κήρυξε εν μέρει ασύμβατη προς την απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η απόφαση 2000/128/ΕΚ της Επιτροπής, της 11ης Μαΐου 1999, σχετικά με τα καθεστώτα ενίσχυσης τα οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία σχετικά με μέτρα υπέρ της απασχόλησης, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε επιχείρηση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία παρέσχε, βάσει απευθείας αναθέσεως από έναν δήμο και κατ' αποκλειστικότητα, υπηρεσίες τοπικών δημόσιων μεταφορών και έτυχε μειώσεων των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει εθνικής ρυθμίσεως την οποία η εν λόγω απόφαση κήρυξε εν μέρει ασύμβατη προς την απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

(υπογραφές)